

„Kapsuły Czasu Tytanów®” („Titans’ Time Capsules”)

Międzynarodowy, międzypokoleniowy, wielokulturowy program edukacyjny©

Autor: Tadeusz Zygmunt Czajkowski©, 01lipca 2023, wersja 68 .

Program „**Kapsuły Czasu Tytanów®**” – jest proponowaną wizją formowania społeczeństw dla pokoju i wzajemnego szacunku, poprzez upowszechnienie wiedzy o autorach odkryć geograficznych, dziełach wybranych twórców architektury, malarstwa, nauki i innych dziedzin społecznie niezbędnych – w określonym kraju, regionie lub kontynencie. Będzie realizowany przez Centrum Edukacyjne o tej samej nazwie: „**Kapsuły Czasu Tytanów®**”. Podmiotem odpowiedzialnym za inicjowanie powstania oraz opracowania zasad funkcjonowania Centrum (zarządzanym wraz z podmiotem reprezentującym lokalny porządek prawny), jest Fundacja o nazwie „**Kapsuły Czasu Tytanów®**” (znak towarowy zastrzeżony przez Fundację w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej).

Teza programu brzmi:

„Dzisiejszy świat ukształtowała tytaniczna praca geniuszy, pochodzących z różnych jego stron, tworzących i docenianych zwłaszcza poza Ich własną ojczyzną. Na upowszechnieniu wiedzy o Ich dokonaniach zbudujemy wzajemny szacunek między ludźmi z różnych kultur, społeczności, ras i wyznań - ukazując dzieła cudzoziemców w Polsce na przestrzeni wieków oraz dokonania Polaków w różnych krajach świata, w tej samej przestrzeni czasu.”

Ta oczywista prawda wymaga dotarcia do powszechnej świadomości ludzi oraz trwałego w niej zakorzenienia. Posłużą temu różnorodne działania oraz prezentacje z użyciem środków i narzędzi, adekwatnych do aktualnego stanu wiedzy i poziomu techniki.

Inspiracją powstania prezentowanej idei są dzieła holenderskiego przybysza do Polski **Tylmana z Gameren**¹, żyjącego w latach 1632-1706. Osoby niezwyklej, genialnej i pracowitej: żołnierza, odpowiedzialnego za prace inżynierskie zarówno dla marszałka wielkiego koronnego Jerzego Sebastiana Lubomirskiego², jak też dla króla Jana III Sobieskiego, który uznał Tylmana za godnego polskiego szlachectwa. Był on architektem obiektów sakralnych: kościołów, klasztorów, kaplic, ołtarzy, ale także dworów, pałaców i zamków. Większość z nich nadal istnieje (choć wiele zostało przebudowanych) i wciąż pełnią założone funkcje, ponad trzy wieki po śmierci Twórcy.

¹Stanisław Mossakowski, **Tylman z Gameren (1632-1706). Twórczość architektoniczna w Polsce**, DiG, W-wa 2010.

²Małgorzata Wołoszyn, **Historia Ordynacji Przeworskiej Książąt Lubomirskich**. EDYTORIAL Rzeszów 2017.

Pracą organizatorską nad serialem filmowym „**Tylman w polskim krajobrazie**” (tytuł roboczy), rozpoczynamy drogę do autorskiej, światowej promocji wizerunku **Polski** realizowanej powszechną, wielopokoleniową i wielokulturową edukacją pod hasłem: „**wzajemny szacunek**”.

Wielkich i godnych szacunku cudzoziemców znajdujemy co najmniej kilkudziesięciu w ponad tysiącletniej historii Polski. Im poświęcimy jedną część projektu, ukazanie sylwetek Tytanów – przedstawicieli różnych narodów, tworzących i działających na przestrzeni wieków w Polsce, w jej granicach od 966 roku aż po lata trzydzieste XXI wieku. Planujemy prezentacje tematyczne, na przykład: architekci, malarze, rzeźbiarze – w jednej przestrzeni (kapsule); pisarze, literaci, historycy – w drugiej; muzycy, aktorzy, kompozytorzy – w trzeciej, w kolejnych – inne grupy twórcze oraz wzorce osobowości jak: Papież Święty Jan Paweł II, Kardynał Błogosławiony Stefan Wyszyński i inne, także świeckie osoby.

Druga część Centrum Edukacyjnego obejmie dzieła oraz postaci Tytanów pochodzących z ziem polskich (określanych tak na przestrzeni historii Polski), które wzbogaciły kulturę, sztukę, naukę czy organizację życia społecznego albo też stworzyły wzorce osobowe w wielu różnych krajach: Maria Skłodowska-Curie, Ivo Cyprian Pogonowski, Igor Mitoraj, Zbigniew Brzeziński, Aleksander Zatajewicz, Robert Szreder, Magdalena Abakanowicz, Józef Czapski, Jerzy Giedroyc, Tadeusz Sendzimir, Rudolf Modjewski (syn słynnej aktorki Heleny Modrzejewskiej), Kazimierz Żegleń, Stefan Kudelski, Henryk Magnuski, Stefan Drzewiecki, Ignacy Domeyko, Edmund Strzelecki, Tadeusz Kościuszko, Maksymilian Faktorowicz, Julian Ochorowicz, geolog profesor Rudolf Zuber i... setki innych³.

Powierzchnia ograniczona kapsułami będzie wielowymiarowa i wielopoziomowa. Centrum Edukacji zachwyci wszystkich Gości odwiedzających je osobiście, ale też Gości poruszających się po nim w przestrzeni wirtualnej. Powstanie jego koncepcji architektonicznej wyłoni konkurs przeprowadzony z udziałem zespołów twórców, krajowych i zagranicznych. Będzie ona zawierać wszelkie, najnowsze osiągnięcia nauki i techniki.

Sugerowana lokalizacja Centrum Edukacyjnego będzie symbolicznie związana z projektem głównego inspiratora programu „**Kapsuły Czasu Tytanów®**” – **Tylmana z Gameren**. Proponujemy miasto Przeworsk na Podkarpaciu, gdzie dla rodu Lubomirskich⁴ zaprojektował on

³ **Jak Budowaliśmy Rosję (Polskie Korzenie Imperium)**, Mariusz Świder.. Wydawca FRONDA PL. W-wa 2021.

⁴ www.wikipedia.org/wiki/Jerzy_Sebastian_Lubomirski

pałac⁵. Było to wówczas najmniejsze miasto, na rzecz którego wykonał taką pracę. Pojęciem „Kultura Przeworska”⁶ określa się sposób pochówku zmarłych w grobach jamowych, w okresie między 1 wiekiem przed i 5 wiekiem po Chrystusie⁷, która obejmowała Wielkopolskę, Kujawy, Mazowsze, Podlasie, Śląsk oraz część Małopolski⁸. Samo miasto było sławne z wyrobu w XVIII i pierwszej połowie XIX wieku skórzanych „pasów przeworskich”, zdobionych wzorami ze złoczonego mosiądzu, używanych przez szlachtę oraz mieszczaństwo⁹.

Prawa miejskie uzyskał Przeworsk już w 1394 roku, posiadał także prawo karania mieczem. Przebywał w nim król Jan III Sobieski, podczas odpustu świętego Antoniego Padewskiego (obecnie patrona miasta) w 1687 roku¹⁰. Do jego żony, królowej Marysieńki należało wówczas – odległe o niecałe 15 kilometrów od Przeworska – miasto Jarosław¹¹ i różne w nim dobra¹². Oboje małżonkowie zaliczali się do największych zleceniodawców Tylmana z Gameren. Po dymisji w 1826 roku z Wojsk Królestwa Polskiego Józef Bem¹³ (inżynier z wykształcenia, późniejszy generał) przebywał w Galicji i zaprojektował założenia ogrzewania Pałacu Lubomirskich w Przeworsku. W XX wieku Przeworsk został dwukrotnie uhonorowany tytułem krajowego „Mistrza Gospodarności”, ponadto uzyskał godność „Arcymistrza Gospodarności”. Założyciel i wieloletni prezes **Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń Cukrowni w Polsce** inż. Ignacy Szczeniowski, minister Przemysłu i Handlu w rządzie Ignacego Jana Paderewskiego - następnie był zarządcą cukrowni w Przeworsku¹⁴.

⁵ **Podkarpacie**, Opracowanie zespołowe, Wydawca BOSZ Szymanik i wsp. sp. jawna, Olszanica 2019, s. 39, 41

⁶ **Encyklopedia powszechna PWN**, Warszawa 1985 r, tom 3, s. 794.

⁷ **Słownik Historii Polski** Jarema Maciszewski, Jolanta Choińska-Mika, Jan Dziegielewski, Oficyna „ADAM” Warszawa 2010, s.17,18

⁸ **Historia Chrześcijańska** Wojciech Roszkowski, „Świętości, upadli i nawrócenia”, Wydawnictwo Biały Kruk, Kraków 2021, s.370.

⁹ Egzemplarze pasów przeworskich znajdują się w muzeach: Przeworska i etnograficznych Rzeszowa i Krakowa.

¹⁰ www.przeworsk.um.gov.pl

¹¹ **Najbogatszy w Rzeczypospolitej. Prywatny majątek Sobieskich. Pomocnik historyczny. POLITYKA NR 6/2019.JAN KRÓL SOBIESKI MONARCHA SARMATÓW.** Agnieszka Krzemińska, s. 47.

¹² www.turystyka.jaroslaw.pl

¹³ **Józef Bem. Bohater wiecznych nadziei.** Istvan Kovacs. RYTM, Warszawa 2002. Tłumaczyła Marta Snopek.

¹⁴ **Cieniem będąc, cieniem zostałem.** Wacław Holewiński. Wydawnictwo Lira. Warszawa 2023, s. 76

Efekty formowania młodych pokoleń przez przeworskich nauczycieli ukazuje poniższa prezentacja osiągnięć wybranych uczniów i absolwentów Gimnazjum oraz Liceum imienia Króla Władysława Jagiełły w Przeworsku ¹⁵

1. **Armata Jerzy**, absolwent Liceum w 1946, profesor doktor habilitowany nauk medycznych Kierownik Kliniki Onkologii i Hematologii Dziecięcej Polsko – Amerykańskiego Instytutu Pediatrii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego.
2. **Dyduch Jan**, absolwent Liceum w 1965, profesor doktor habilitowany, specjalność nasiennictwo. Pracownik naukowy i dydaktyczny Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.
3. **Haftek Jan**, absolwent Liceum w 1947, profesor doktor habilitowany nauk medycznych, neurochirurg, doktor honoris causa WAM w Łodzi, Pracownik Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Zamościu oraz Wyższej Szkoły Rehabilitacji w Warszawie.
4. **Hrycek Antoni**, absolwent Liceum w 1965, profesor doktor habilitowany nauk medycznych, Pracownik na Wydziale Lekarskim w Katowicach Ligocie, Prodziekan Wydziału Lekarskiego Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach.
5. **Kojder Andrzej**, absolwent Liceum w 1959, profesor doktor habilitowany, specjalność socjologia prawa. Pracownik naukowy i dydaktyczny UW, od 2000 r był kierownikiem Katedry Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.
6. **Kowal Wojciech OMI**, absolwent Liceum w 1979, Misjonarz Oblatów Maryi Niepokalanej Doktorat obronił w 1997 roku na Saint Paul University w Ottawie, wykładowca prawa kanonicznego na tym uniwersytecie.
7. **Kubicki Józef**, absolwent Liceum w 1948, Profesor doktor habilitowany inżynier. Pracownik naukowy i dydaktyczny Wydziału Mechaniczno – Energetycznego Instytutu Technologii Nieorganicznej i Nawozów Mineralnych Politechniki Wrocławskiej.
8. **Machniak Jan**, absolwent Liceum w 1976, Ksiądz Profesor doktor habilitowany, kierownik Katedry Duchowości w Papieskiej Akademii Teologicznej, pracował przy procesach beatyfikacyjnych św. Faustyny i Jana Pawła II.
9. **Nieczuja – Ostrowski Michał Bolesław**, absolwent Gimnazjum w 1927, generał brygady Wojska Polskiego, więzień w PRL –u za działalność w Armii Krajowej oprócz wielu wyróżnień otrzymał od Papieża Jana Pawła II medal „Pro Ecclesia et Pontifice”.
10. **Ochyra Ryszard**, absolwent Liceum w 1967, Profesor doktor w Instytucie Botaniki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Kierownik Pracowni Briologii w Instytucie Botaniki PAN. Autor 1200 publikacji w tym ponad 500 oryginalnych prac badawczych.

¹⁵ **100 lat Gimnazjum i Liceum im. Króla Władysława Jagiełły w Przeworsku 1911- 2011**. Redagował Zespół. Wydawca Podkarpacki Instytut Książki i Marketingu. Rzeszów 2011. Strony 47 – 52.

- 11. Pieniążek Tadeusz**, absolwent Liceum w 1944 roku, Profesor doktor habilitowany inżynier, długoletni pracownik naukowy i dydaktyczny Wydziału Chemicznego Politechniki Wrocławskiej, specjalizacja - technologii nawozów.
- 12. Rogalski Maciej**, absolwent Liceum w 1985, ukończył studia prawnicze, podyplomowe ukończył w Le Moyne College w Syracuse (USA), także stypendysta Kongresu USA na Georgetown University w Waszyngtonie. Profesor doktor habilitowany na Uniwersytecie Marii Curie - Skłodowskiej, specjalista prawa telekomunikacyjnego
- 13. Skawina Andrzej**, absolwent Liceum w 1952, profesor doktor habilitowany specjalność anatomia, pracownik naukowy i dydaktyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Badał układ naczyniowy, myologię oraz osteologię.
- 14. Skowronek Stefan**, absolwent Liceum w 1946, profesor doktor habilitowany, specjalność archeologia, filologia klasyczna, historia starożytna, numizmatyka także antyczna. Pracownik naukowy i dydaktyczny m.in. Akademii Pedagogicznej w Krakowie.
- 15. Stuchliński Józef**, absolwent Liceum w 1961, profesor doktor habilitowany nauk filozoficznych, specjalność epistemologia. Pracownik we Wszechnicy Polskiej – Szkole Wyższej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej.
- 16. Sydor Antoni**, absolwent Liceum w 1963, doktor nauk medycznych, nefrolog. Był ordynatorem kolejno dwóch oddziałów Szpitala Zespołonego w Tarnowie. Wykładowca Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie.
- 17. Zubek Józef**, absolwent Liceum w 1963, płk w stanie spoczynku, doktor habilitowany inżynier. Długoletni pracownik naukowy i dydaktyczny Akademii Obrony Narodowej. Od 2008 r. profesor nadzwyczajny w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie.
- 18. Morgenstern Janusz „Kuba”**, uczeń Gimnazjum w 1938, reżyser i producent filmowy. Studia filmowe na wydziale reżyserii ukończył w 1954. Największe sukcesy odniosły Jego filmy, „Stawka większa niż życie”, „Kolumbowie”, „Polskie drogi”, „Jowita” .
- 19. Rolski Tadeusz**, urodził się 18.09.1906 w Przeworsku, naukę rozpoczął w Gimnazjum w 1918, zakończył ją w gimnazjum w Jarosławiu. Od jesieni 1940 był organizatorem i dowódcą 306 „Toruńskiego” Dywizjonu Myśliwskiego w Anglii. Zmarł 29.09.1991 r.

Proponowana lokalizacja Centrum Edukacyjnego uwzględnia potrzeby, ale też - ze względu na bliskość nowej, międzynarodowej autostrady A4 - możliwości znaczącej aktywizacji gospodarczej, zwłaszcza w sektorze turystyki – województw Podkarpackiego i Lubelskiego. W Bieszczady można dotrzeć stąd w 40 minut taksówką powietrzną lub w 2,5 godziny autobusem. Do Roztocza lub do Lwowa – podobnie. Według stanu przedstawianego w mediach oraz w przewodnikach książkowych

wydanych do 2019 roku¹⁶ (gdym powstawały pierwsze wersje prezentowanego tutaj programu) na terenie Polski działało około 250 parków rozrywkowo - edukacyjnych, rozmieszczonych na zachód od linii wyznaczonej pomiędzy: Wysową Zdrój, Ostrowcem Świętokrzyskim, Puławami i Hajnówką (włącznie z parkami na terenie tych miejscowości). Na wschód od tej linii nie było żadnego parku tego typu. Opisywany projekt może zapełnić tę lukę, zachowując oryginalność koncepcji organizacji oraz zakresu proponowanego działania.

Centrum Edukacyjne, zlokalizowane na południu Polski, dobrze skomunikowane, także ze względu na bliskość międzynarodowego lotniska w Rzeszowie, mieście najdynamiczniej rozwijającym się

w kraju – będzie znakomitym uniwersytetem dumy i jednocześnie pokory dla każdego przybysza z dowolnego zakątka świata. Światowe dziedzictwo zostanie ukazane zarówno w postaci dzieł imigrantów z różnych ośrodków kulturowych, jak również dzieł Polaków i innych mieszkańców wielonarodowej Rzeczypospolitej¹⁷, aktywnie tworzących naukę¹⁸, kulturę i sztukę w różnych punktach globu od zarania Państwa Polskiego - po dzień dzisiejszy.

Planujemy dwuetapową realizację założonego celu: w pierwszym ukażemy relacje europejsko – polsko - europejskie (przedstawiane w dziełach twórców z Europy w Polsce i Polaków w Europie), w drugim relacje z przedstawicielami krajów pozaeuropejskich.

Budowanie trwałego pokoju światowego możemy rozpocząć już dzisiaj, razem, **zaczynając od konsekwentnych działań pojednawczych**, na przykład związanych z realizacją przedstawionej idei. Decyzję o powstaniu Centrum Edukacyjnego, realizującego międzynarodowy, wielokulturowy międzypokoleniowy program wychowawczy „**Kapsuły Czasu Tytanów®**”, przedkładam do publicznej akceptacji.

Proponuję powierzenie tego dzieła społeczności złożonej z obecnych pokoleń Przeworszczan oraz tysięcy „emigrantów” formowanych w przeszłości w tej małej, duchowej i kulturalnej ojczyźnie, do których należy także autor przedstawionego powyżej programu oraz opracowanego tekstu.

¹⁶ **Polskie Parki Rozrywki i Edukacji**, Iwona Baturo, Ewa Binda, Iwona Czarkowska, Wydawnictwo Dragon sp. z o.o. Bielsko – Biała 2016.

¹⁷ Wywiad przeprowadzony w dniu 30. 05. 2023 r. z dr inż. Danutą Reško, współautorką publikacji **Zdrojowisko KRYNICA w 100 – lecie Państwowości, epoka wybitnych naukowców** -wydanej przez Uzdrowisko Krynica – Żegiestów S. A. w 2020r. w setną rocznicę śmierci **prof. dra Rudolfa ZUBERA** – ojca polskiej geologii naftowej.

Program został opracowany dla dobra publicznego, w celu ukształtowania i utrwalenia pięknego wizerunku Polski i Polaków w dzisiejszym świecie. Jego realizację zaczynamy w trzecim dziesięcioleciu XXI wieku.

Nota o autorze:

Tadeusz Zygmunt Czajkowski, urodzony w 1950 roku, w Przeworsku, inżynier konstruktor. Absolwent wydziału Mechaniki Precyzyjnej Politechniki Warszawskiej oraz studium Handlu Zagranicznego na SGPiS (obecnie SGH), magister politologii. Organizator zespołów kreatywnych, które dokonały przemysłowych wynalazków (dwa z nich według standardów NASA) i wniosków racjonalizatorskich, współautor dokonań tych zespołów. Jednocześnie publicysta, nauczyciel. Współautor promocji firm, osób prawnych (jednej firmy rodzinnej z Japonii) oraz fizycznych. Autor, promotor i realizator programów wychowawczych dla młodzieży („**Tylko dla orłów**”, „**Kabarety Odwykowe**”) sprawnej i niepełnosprawnej (fizycznie oraz społecznie). Trener kreatywności w „sztuce zdobywania rynku” młodzieży oraz osób dorosłych, ze wszystkich grup wiekowych.

Przewodniczący Rady Programowej **Fundacji „Kapsuły Czasu Tytanów®”**

telefon 518891317, tadeusz.kapsuly@gmail.com

Bibliografia

1. **Tylman z Gameren (1632-1706). Twórczość architektoniczna w Polsce**, Stanisław Mossakowski, DiG Warszawa 2010.
2. **Historia Ordynacji Przeworskiej Książąt Lubomirskich**. Małgorzata Wołoszyn, EDYTORIAL Rzeszów 2017.
3. **Za chlebem i wolnością 200 lat nieprzerwanej migracji z ziem polskich**. POLITYKA Pomocnik Historyczny Nr 4/2018 **POLONUS WYNALAZCA** Wybór i opracowanie Andrzej Krajewski, s.123
4. www.wikipedia.org/wiki/Jerzy_Sebastian_Lubomirski
5. **Jak Budowaliśmy Rosję (Polskie Korzenie Imperium)**, Mariusz Świder. Wydawnictwo. FRONDA PL. Warszawa 2021.
6. **Podkarpacie**, Opracowanie zespołowe, Wydawca BOSZ Szymanik i wspólnicy sp. jawna, Olszanica 2019, s. 39, 41.
7. **Encyklopedia powszechna PWN**, Warszawa 1985 r. (wydanie trzecie), tom 3, s. 794.
8. **Słownik historii Polski**, Jarema Maciszewski, Jolanta Choińska-Mika, Jan Dziegielewski, Oficyna „ADAM”, Warszawa 2010, 2.17, 18.
9. **Historia Chrześcijańska. ”Świętości, upadki i nawrócenia”**. Wojciech Roszkowski, Wydawnictwo Biały Kruk. Kraków 2021 r. s. 370.
10. Egzemplarze „pasów przeworskich” znajdują się w muzeach: Przeworska, Rzeszowa i Krakowa.
11. www.przeworsk.um.gov.pl
12. **Jan Król Sobieski Monarcha Sarmatów. Najbogatszy w Rzeczpospolitej. Prywatny majątek Sobieskich**. Agnieszka Krzemińska. POLITYKA Pomocnik Historyczny Nr 6/2019 s. 47 .
13. www.turystyka.jaroslaw.pl
14. **Józef Bem. Bohater wiecznych nadziei**. Istvan Kovacs RYTM, Warszawa 2002. Tłum. Marta Snopek.
15. **POLSKIE PARKI ROZRYWKI i EDUKACJI**. Iwona Baturo, Ewa Binda, Iwona Czarkowska. Wydawnictwo Dragon sp. z o. o. Bielsko – Biała 2016.
16. Wywiad przeprowadzony w dniu 30. 05. 2023 r. z **dr inż. Danutą Reško**, inicjatorką i współautorką publikacji **Zdrowisko KRYNICA w 100 – lecie Państwowości, epoka wybitnych naukowców** - wydanej przez Uzdrowisko Krynica – Żegiestów S. A. w 2020r. w setną rocznicę śmierci **prof. dra Rudolfa ZUBERA** – ojca polskiej geologii naftowej.
17. **Polska niezwykła**, przewodnik turystyczny. Ewa Łodzińska, Waldemar Wiczorek. Wydawca DEMART SA, Warszawa 2020/2021.
18. **Zamki Dwory i Pałace Polska nieznana** Michał Gospodarek Wydawnictwo Pascal Bielsko – Biała
19. **100 lat Gimnazjum i Liceum im. Króla Władysława Jagielly w Przeworsku 1911- 2011**. Redagował Zespół. Wydawca Podkarpacki Instytut Książki i Marketingu. Rzeszów 2011. Strony 47 – 52.
20. **Cieniem będąc, cieniem zostałem**. Waław HOLEWIŃSKI. Wydawnictwo Lira. Warszawa 2023, s. 76